

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI
FAKULTA EKONOMICKÁ

Bakalářská práce

Postoj „nových“ členů EU k euru

Attitude of the „new“ EU members towards the Euro

Petr Beran

Plzeň 2012

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma

„Postoj „nových“ členů EU k euru“

vypracoval samostatně pod odborným dohledem vedoucího bakalářské za použití pramenů uvedených v příložené bibliografii.

V Plzni, dne

.....

podpis autora

Poděkování

Rád bych poděkoval vedoucímu této bakalářské práce Ing. Vendule Mašátové, Ph. D. za cenné rady, připomínky a především za velké množství času, který věnovala mně i této práci, protože právě díky ní jsem se dokázal dostat až na konec.

Obsah

Úvod.....	7
1 Historie evropské měnové integrace, Euro, ERM II a Maastrichtská konvergenční kritéria	8
1.1 První stadium	8
1.2 Druhé stadium, Evropský měnový systém.....	10
1.3 Třetí stadium.....	11
1.4 Euro	13
1.5 ERM II	14
1.6 Maastrichtská konvergenční kritéria.....	15
1.6.1 Měnová kritéria	15
1.6.2 Fiskální kritéria	15
2 Rozdělení nových členů do skupin.....	16
2.1 Státy, které přijaly euro	16
2.2 Státy, které zatím nepřijaly euro.....	17
3 Další předpokládaný postup.....	21
3.1 Plnění vstupních podmínek	21
3.1.1 Fiskální kritéria	21
3.1.2 Měnová kritéria	23
3.2 Nejpravděpodobnější scénář	26
4 Česká republika a euro.....	28
4.1 Vstup ČR do Evropské unie	28
4.1.1 Období před vstupem do Evropské unie	28
4.1.2 Období po vstupu ČR do Evropské unie.....	30
4.2 Postoj parlamentních stran ČR k euru.....	31
4.2.1 Vyjádření stran k otázce eura.....	31

4.2.2 Přehled volebních programů.....	32
4.3 Postoj ČNB	34
4.4 Přínosy a náklady přijetí eura v ČR.....	36
4.4.1 Přímé přínosy ze zavedení společné měny	37
4.4.2 Přímé náklady ze zavedení společné měny.....	38
4.4.3 Nepřímé přínosy a náklady ze zavedení společné měny	39
4.5 Důvody odmítání eura v ČR	39
5 Závěr.....	42

Úvod

Tato bakalářská práce se zabývá rozšiřováním eurozóny o další členy a postojem „nových“ členských zemí Evropské unie k euru. Evropská unie je útvar, který vznikl na území Evropy od druhé světové války a jeho integrace ještě není u konce. Evropská unie se stala váženým hráčem na poli hospodářském, politickém i diplomatickém. Svým členům přináší mnoho výhod, ale také mnoho povinností a závazků, které ze stále užší a užší integrace vyplývají.

Evropa byla po staletí postihována mnoha válkami a vnitřními problémy. Bojovala jak s kočovnými kmeny, tak i mezi sebou a války přinášely bolest a utrpení. Až hrůzy druhé světové války přiměly evropské politiky k zamyšlení a k vytvoření společenství, které zaručovaly mír. Mezi tyto společenství patří i Evropská unie, která má velký podíl na tom, že můžeme být svědky historicky nejdéle trvajících míru na území Evropy. Nemalým úspěchem je životní úroveň, které se ve státech Evropské unie dokázalo dosáhnout.

Pro vytvoření této práce jsem se rozhodl, neboť Evropská unie byla zasažena globální hospodářskou a finanční krizí a stojí na křižovatce, zda integrační proces zrychlit nebo zpomalit a zda rozšířit unii o další členy nebo naopak snížit tento počet. Navíc se Evropa ocitá i v dluhové krizi a projekt eura stojí před velmi těžkou zkouškou.

Předložená práce si klade za cíl zmapovat situaci „nových“ členů evropské unie, tedy států přistupujících od roku 2004, a nastolit další možný scénář rozšiřování měnové unie. Detailně popisuje hospodářské výsledky těchto zemí a názory na společnou měnu. Kromě těchto úkolů je cílem také se podrobněji seznámit se situací České republiky a popsat hlavní důvody odmítání eura Českou republikou.

Na začátku práce najdeme historický přehled evropské měnové integrace. V další části následuje rozdělení „nových“ členů Evropské unie do skupin a další přepokládaný scénář rozšiřování měnové unie. Poslední část se zabývá právě postojem České republiky a klady a zápory, které by přijetí eura přineslo.

1 Historie evropské měnové integrace, Euro, ERM II a Maastrichtská konvergenční kritéria

1.1 První stadium

Počátky evropské měnové integrace [1] mapujeme od ukončení druhé světové války. Právě konec druhé světové války a její devastující dopady na Evropu přispěly ke smělým integračním ambicím a plánům. Integrační plány se nevyhnuly ani měnové oblasti, kde se spolupráce měla dostat až k bodu vytvoření jednotné evropské měny. Integrace se však nacházela na samém počátku a první větší neúspěchy zapříčinily, že se od projektu zavedení jednotné evropské měny opustilo a jeho místo nahradila fragmentace monetárních režimů. Situace nebyla optimální, ale poměrně dlouhou dobu chyběl jednotící princip, který by dal měnové integraci nový impuls. První stadium trvá až do roku 1979, kdy svoji činnost zahájil Evropský měnový systém, který dokázal dosáhnout tíženého zvratu.

Kritická reflexe zlatého standardu

V březnu roku 1957 vzniklo podepsáním Římské smlouvy Evropské hospodářské společenství, které tvořilo šest západoevropských zemí. Patřily mezi ně Belgie, Francie, Itálie, Lucembursko, Nizozemsko a Spolková republika Německo. Toto uskupení zaměřilo největší úsilí ke zformování celní unie a společné zemědělské politiky. Otázky měnové integrace se pohybovaly v rovině výzev a snah o pochopení společného zájmu větší měnové integrace. Jednou z příčin přesunu evropské měnové integrace na okraj zájmu byla jistě i širší snaha o vybudování stabilního měnového řádu v celosvětovém měřítku.

Děsivé zážitky druhé světové války přispěly k vytvoření tzv. bretonwoodských institucí, a to Mezinárodního měnového fondu a Mezinárodní banky pro obnovu a rozvoj. Tyto instituce měly za úkol zabránit fatálním selháním hospodářských politik meziválečného období. Bylo zapotřebí zavést jasná pravidla do oblasti kurzových záležitostí. Východiskem reformních názorů se stalo kurzové paradigma vládnoucí v období mezi dvěma světovými válkami, které usilovalo o návrat k režimu zlatého standardu. Tento návrat však nemohl být úspěšný, neboť se ukázalo, že zlatý standard s sebou přináší příliš mnoho rizik a nátlaků na přizpůsobení, které suverénní státy nejsou schopné akceptovat.

Brettonwoodská hra

Po neúspěchu modifikace zlatého standardu a pokusy s plovoucími kurzy ještě v meziválečném období se uzavírají brettonwoodské dohody. Autoři si i díky zkušenostem z minulosti uvědomovali, že je potřeba se vyvarovat dvěma extrémům, tj. naprosté rigiditě kurzových režimů a ohraničení neomezené autonomie kurzových změn. Cílem tedy bylo nalézt řešení, které se neblížilo ani strnulé pevnosti, ale ani k nekontrolované pružnosti kurzového pohybu.

Jednání přinesla výsledek v podobě tzv. pevných, avšak přizpůsobitelných kurzů. V praxi převzala povinnosti zlatého standardu pouze jedna měna, americký dolar, a ostatní měny na ni byly pevným kurzem navázány. Na rozdíl od zlatého standardu ovšem bylo umožněno v případě deficitů platebních bilancí přistoupit k devalvaci, na druhé straně země s přebytkovou platební bilancí byly tlačeny k revalvaci. Na to vše dohlížel a svými instrumenty reguloval Mezinárodní měnový fond.

Wernerův plán

V šedesátých letech minulého století si „římská šestka“ udržovala vysoká tempa růstu za přispění stále větší integrace. To lákalo další země přistoupit do Evropského hospodářského společenství a také prohlubovalo diskuzi o měnové unii. K rozhybání této diskuze přispěl i fakt, že se ve druhé polovině 60. let objevily jisté kurzové turbulence a brettonwoodská dohoda dostávala první rány.

V době růstu se jako velice lákavé zdálo být prohloubení integrace až k měnové unii. Avšak nikdo se nezabýval tím, co přijde, až se tempa růstu zpomalí, ba dokonce úplně zastaví. Po několika neúspěšných plánech na vytvoření hospodářské a měnové unie byla pověřena skupina expertů v čele s Pierrem Wernerem k vypracování pracovní mapy, která by EHS (Evropské hospodářské společenství) dovedla k EMU (Hospodářská a měnová unie).

V březnu 1971 byla Wernerova zpráva s několika úpravami přijata a započaly inicializační práce na vytvoření EMU. V říjnu roku 1972 pak byl projekt EMU potvrzen všemi členskými státy EHS a také třemi zeměmi, Dánskem, Velkou Británií a Irskem, o které se mělo EHS rozšířit od 1. ledna 1973. Cestu k EMU si ovšem členské státy představovaly různě. Po několika neúspěšných námětech a plánech tak ambiciózní projekt EMU získal jen minimální

oporu v nových institucích, které by dohlížely a angažovaly se ve prospěch měnové unie. Neustavení takovéto silné instituce bylo později vyhodnoceno jako závažná chyba.

Konec brettonwoodského systému

Pád brettonwoodského systému byl zapříčiněn působením tzv. neudržitelné trojice. Mezi členy patří liberalizované kapitálové toky, režim pevného kurzu a jednotlivé hospodářské politiky. Vlastní zánik brettonwoodského systému proběhl v několika etapách. V srpnu roku 1971 přistoupila americká administrativa k pozastavení směnitelnosti amerického dolaru za zlato kvůli trvajícímú náporu na zlaté americké rezervy. V prosinci téhož roku došlo k uzavření tzv. Washingtonské dohody, která modifikovala kurzové uspořádání. Ani tato dohoda však nezastavila obrovský odliv dolaru, a proto v únoru 1973 byla provedena devalvace dolaru a o měsíc později dokonce přechod dolaru na volné plování.

Systém pevných, avšak plovoucích kurzů, tedy definitivně skončil na globální úrovni, v Evropě však přetrvával ve zmenšené verzi. Nejprve formou měnového hada, a poté v již respektované struktuře Evropského měnového systému. Roky hada jsou poznamenány vysokými inflacemi v evropských zemích, včetně Společenství, a mohlo by se tedy zdát, jak dokládá Marjolinova zpráva, že se jednalo o velký omyl. Avšak instrumenty, které byly v této době odzkoušeny a uplatňovány na měnovou politiku, se později staly nástroji úspěšné integrace. K vysokým inflacím se přidala i stagnace hospodářského růstu, označována jako stagflace, a nestabilita měnových kurzů. To vše vyústilo v zahájení činnosti již zmíněného Evropského měnového systému v březnu roku 1979.

1.2 Druhé stadium, Evropský měnový systém

Právě vznik Evropského měnového systému [1] je milníkem, kterým začíná druhé stadium. Jeho vzniku však předcházelo několik neúspěšných plánů, které ale zanechaly své fragmenty v později vzniklém Evropském měnovém systému. Mezi nejznámější neúspěšné plány patřily Fourcadeův plán, Duisenbergův plán, Jenkinsova iniciativa a Manifest ke Dni všech svatých. Neutěšená situace a nezdary vedly ke společné iniciativě německého kancléře Helmuta Schmidta a francouzského prezidenta Valéryho Giscarda d'Estaing právě k vytvoření Evropského měnového systému. Dominantou tohoto systému se se stala evropská

měnová jednotka (ECU), která nahradila dříve zavedenou evropskou účetní jednotku. Historie Evropského měnového systému čítá téměř dvacet let a lze dobře rozdělit do čtyř etap.

Úvodní etapou je období regulovaných parit. Hlavním znakem je návrat k pevným, avšak přizpůsobitelným kurzům. Toto stadium trvalo osm let, od března 1979 do ledna 1987. V těchto letech proběhlo několik přestavení parit za pomoci dlouhých jednání Společenství a přistoupení k mnoha kompromisům.

Následovalo období kvazi – měnové unie, které trvalo do srpna 1992. Těchto šest let se vyznačuje nepotřebou přestavovat parity a vyřazením kurzového nástroje z aktivní činnosti. Z toho tedy vzniká označení kvazi – měnová unie, neboť se chovala jako neformální měnová unie. Tato úspěšná politika byla výrazně podpořena stálým snižováním a sbližováním inflací.

V letech 1992 – 1993 nastává turbulentní období, které vyvolá hlubokou krizi Evropského měnového systému. Mnoho měn se ocitlo mimo flukтуаční pásma, což vedlo ke kontroverznímu rozšíření flukтуаčních pásem. Tento krok však v podstatě vyřadil některé atributy Evropského měnového systému, neboť široká flukтуаční pásma de facto dovolovala volné plování kurzů. Až začátkem roku 1994 se objevily první náznaky zklidnění, ale definitivní uklidnění situace nastalo až v březnu 1995 po devalvaci španělské pesety a portugalského escuda.

1.3 Třetí stadium

Třetí stadium zahrnuje časové období po skončení krize Evropského měnového systému až po vznik evropské měnové unie dne 1. 1. 1999. Toto datum je úředně bráno jako vznik Hospodářské a měnové unie [1], ta se však plnohodnotnou stala až o tři roky později, kdy začaly obíhat nové evropské mince a bankovky.

Maastrichtská smlouva a měnová unie

Pro vznik maastrichtské smlouvy je důležitý již okamžik jedenáctého přestavení parit v roce 1987. Po tomto úkonu začalo sílit pnutí mezi státy Společenství a na jednací stůl se vrátila myšlenka měnové unie, ve které spatřovaly výhody všechny státy Společenství vyjma Velké Británie, která však osamocena nemohla cestu k měnové unii již zastavit. V červnu 1988 na

zasedání Evropské rady v Hannoveru byla pověřena pracovní skupina v čele s Jacquesem Delorsem vypracováním zprávy o podobě a cestě k měnové unii.

Závěr byl znám v dubnu 1989 jako Delorsova zpráva, která stejně jako dřívější Wernerova zpráva zdůrazňovala, že cesta k měnové unii musí jít ruku v ruce s pokrokem při vytváření hospodářské unie. Výrazně se však lišila v institucionálním zázemí, které Delorsova zpráva považovala za nezbytné. Dále také nastiňovala cestu k měnové unii, rozvrženou do tří stadií, tj. zahájit přípravné kroky, přijmout nezbytnou legislativu a ustavit Evropský systém centrálních bank se zastřešující Evropskou centrální bankou, zúžením až konečnému odstranění flukтуаčních pásem a nakonec zafixování kurzů členských měn a převzetí kontroly nad monetární politikou Společenství Evropským systémem centrálních bank. Delorsova zpráva se stala vodítkem, jak dojít k měnové unii. Státy Společenství s kroky souhlasily, ale již se lišily v konkrétních krocích užší integrace.

Následovalo několik zasedání Evropských rad a dlouhá jednání za účelem nalezení kompromisů. Mnoho se jich podařilo nalézt, ale některá závažná rozhodnutí byla přijata až na závěrečném summitu v Maastrichtu. Nakonec po všech peripetiích ve vyjednávání se podařilo nalézt shodu na textu mezivládní smlouvy, která měla posunout Společenství do Hospodářské a měnové unie.

Oficiální název dokumentu zněl Smlouva o Evropské unii, známá jako Maastrichtská smlouva, a jeho finální podoba byla ustanovena právě v Maastrichtu v prosinci 1991. Ke slavnostnímu podepsání došlo v únoru 1992 a účinnosti smlouva nabyla v listopadu 1993 po složitém ratifikačním procesu, kdy např. v Dánsku smlouva na první pokus neprošla. Dokument obsahoval časový harmonogram, stanovil konvergenční kritéria nutná ke splnění pro vstup do měnové unie, o které členové Společenství museli usilovat, vyjma Dánska a Velké Británie, a jasně zakotvil institucionální podobu měnové unie. Uzavřená dohoda byla nesporným úspěchem, ale cesta k měnové unii byla ještě dlouhá a Společenství se nevyhnulo několika krizím.

Po překonání vleklé a již zmíněné krize ze začátku 90. let se vytvoření měnové unie jevílo jako nevyhnutelné. Otázky však vznikaly nad tím, kolik členů Společenství bude mít možnost přistoupit do měnové unie a kolik jich naopak podobně jako Velká Británie projekt odmítne. V Maastrichtské smlouvě bylo stanoveno mezní datum vzniku měnové unie, a to na začátek

roku 1999 bez ohledu na počet členů plnících maastrichtská kritéria. Mnoho členů Společenství však k otázce jednotné měny přistoupilo jako k věci prestiže a ostatní si nechtěli nechat uniknout šanci být také u zrodu společné měny.

O připravenosti členů vypracovala Evropská komise a Evropský měnový institut zprávu v březnu 1998. Státy se snažily k požadovaným hodnotám kritérií přiblížit a také svůj úkol v drtivé většině splnily. Velké problémy s plněním mělo Řecko, irská libra musela být jako jediná v historii ERM (mechanismus měnových kurzů) revalvována, a celkem jedenáct zemí nesplňovalo podmínku podílu vládního dluhu na HDP (hrubý domácí produkt). Nutná byla také podmínka přijetí evropského práva. V hodnotící zprávě se dočteme, že kromě Dánska, Švédska a Velké Británie byla potřebná legislativa všemi státy přijata.

Mezi zakládající členy se nemohly počítat Velká Británie a Dánsko, které měly vyjednanou vyvazovací doložku a také Řecko a Švédsko, které nesplnily nutné podmínky. Ostatních jedenáct zemí získalo doporučení pro členství v měnové unii. Mezi tyto země patřily Belgie, Finsko, Francie, Irsko, Itálie, Lucembursko, Německo, Nizozemsko, Portugalsko, Rakousko a Španělsko.

Dne 1. června tak Evropský systém centrálních bank v čele s Evropskou centrální bankou oficiálně zahájil svoji činnost a byla vytvořena měnová unie nazývaná eurozóna. Společnou měnou se stalo euro, avšak po dobu následujících tří let si státy zachovaly své měny se všemi jejich standardními funkcemi, euro fungovalo pouze v bezhotovostní formě. Po tříleté lhůtě došlo k výměně národního oběživa za eurové. Tato výměna měla probíhat postupně v období tzv. duální cirkulace a vyhrazeno na ni bylo maximálně půl roku. V praxi ovšem i díky pečlivé přípravě proběhla výměna velmi hladce a rychle a období duální cirkulace bylo zkráceno na dva měsíce. Společenství tedy definitivně dosáhlo na další integrační stupeň, a to měnovou unii.

1.4 Euro

Prvního ledna 1999 se měnová unie stala realitou, společnou měnu v pravém slova smyslu však postrádala. Maastrichtská smlouva takového uspořádání vnímala jako přechodné a počítala s tím, že měnová unie bude dokončována jednotnou sadou bankovek a mincí. V té době se však o společné měně nemluvilo jako o euru, nýbrž se předpokládalo, že tuto

významnou roli převezme v tehdejší době úspěšná košová měna ECU. Otázkou tedy je, proč zvítězilo euro [1] a nikoliv ECU.

Odpověď je třeba hledat především v postoji Německa, které v polovině roku 1995 zahájilo kampaň za volbu jiného názvu pro budoucí společnou měnu. Pojem ECU se prý stal pro Německo synonymem slabé měny, která vůči německé marce ztratila za dobu své existence přibližně 40 % své hodnoty. Jako protinávrh bylo poprvé zmíněno euro. Z počátku ne jako označení samostatné měny, ale jako název virtuální peněžní jednotky, jejímž fyzickým hostitelem by byly stávající národní peníze. Jinými slovy to znamená, že v Německu by obíhaly prostřednictvím marek euro-marky, ve Francii prostřednictvím franků euro-franky, v Itálii prostřednictvím lir euro-liry apod., přičemž národní peněžní jednotky by byly svázány pevnými přepočítacími poměry. Z uvedené vize se však ujalo pouze pojmenování euro, nikoli podkladová konstrukce, která by podle mnohých kritiků byla vnímána jako projev nedostatečné vůle usilovat o společnou měnu v pravém slova smyslu. Tečku za hledáním názvu učinilo v prosinci 1995 zasedání Evropské rady v Madridu, kde bylo přijato rozhodnutí, že společná měna se bude ve všech jazycích nazývat zjednodušeně a jednotně euro. Ministři Rady Ecofin později pro dílčí jednotku eura zvolili pojmenování cent.

1.5 ERM II

Mechanismus směnných kurzů ERM II [1] je hlavní součástí integrace členských zemí EU do eurozóny. Účast v ERM II je pro členské země EU (Evropská unie), které dosud nezavedly společnou měnu dobrovolná, vyjma zemí, které si vyjednaly trvalou výjimku z neúčasti v měnové integraci. Členský stát, který se ERM II neúčastní od začátku, se do něj může kdykoliv zapojit. V nástupnickém mechanismu ERM II již není na rozdíl od původního mechanismu ERM paritní mřížka, která je nahrazena tzv. „hub – and – spokes“ přístupem, který činí euro středem celého kurzového systému. Na společnou měnu jsou pak zafixovány měny členských zemí mechanismu ERM II. Mechanismus je tak bilaterálním kurzovým systémem.

Pobyt v ERM II souvisí s plněním kurzového konvergenčního kritéria. Země zapojené do ERM II zafixují v době vstupu do tohoto mechanismu svou měnu vůči euru, přičemž flukтуаční pásmo je stanoveno na $\pm 15\%$. Jiné režimy měnového kurzu než fixní nejsou s fungováním ERM II slučitelné. Členství v ERM II ještě nezajišťuje plnění kurzového

konvergenčního kritéria. Centrální banka země může mít zájem být členem ERM II (např. z důvodu získání kurzové stability), ale nemusí mít v plánu po dvou letech členství v ERM II přijmout euro. V dnešní době jsou členy ERM II Dánsko, Lotyšsko a Litva.

1.6 Maastrichtská konvergenční kritéria

Kritéria nominální konvergence, která byla formulována v protokolu přidruženém ke Smlouvě o Evropské unii podepsané v roce 1992 v nizozemském Maastrichtu, představují soubor ukazatelů, jejichž splnění a dodržení po stanovenou referenční dobu opravňuje uchazečský stát přijmout jednotnou měnu. Maastrichtská konvergenční kritéria [1] obsahují tři měnová a dvě fiskální kritéria, jejichž naplnění po stanovenou dobu indikuje splnění formálních podmínek připravenosti kandidátských zemí stát se členy eurozóny.

1.6.1 Měnová kritéria

Prvním kritériem je kritérium inflace. Členský stát vykazuje dlouhodobě udržitelnou cenovou stabilitu a průměrnou míru inflace, sledovanou během jednoho roku před šetřením, která nepřekračuje o více než 1,5 procentního bodu míru inflace těch – nanejvýš tří – členských států, které dosáhly nejlepších výsledků v oblasti cenové stability.

Druhé měnové kritérium se týká stability měnového kurzu. Členský stát dodržuje normální rozpětí stanovená mechanismem směnných kurzů Evropského měnového systému bez značeného napětí během alespoň dvou posledních let před šetřením. Zejména v tomto období nedevaluje bilaterální směnný kurz své měny vůči měně kteréhokoli jiného členského státu z vlastní iniciativy.

Poslední měnové kritérium se zaměřuje na dlouhodobé úrokové sazby. V průběhu jednoho roku před šetřením průměrná dlouhodobá nominální úroková míra členského státu nepřekračuje o více než dva procentní body úrokovou míru těch – nanejvýš tří – členských zemí, které dosáhly nejlepších výsledků v oblasti cenové stability.

1.6.2 Fiskální kritéria

Jedná se o kritéria státního deficitu a vládního dluhu. Rozpočtový deficit v členské zemi nepřekračuje o více než 3 % HDP (s výjimkou těch případů, kdy buď podstatně klesl, nebo se

neustále snižoval, až se přiblížil hranici 3 % HDP, anebo kdy překročení bylo pouze výjimečné a blízko doporučené hodnotě).

Veřejný dluh členské země nepřekračuje 60 % HDP (s výjimkou případů, kdy se dostatečně snižuje a blíží doporučené hodnotě).

2 Rozdělení nových členů do skupin

V této kapitole se budu zabývat rozdělením států do skupin podle jejich postoje k euru. Protože postoje jednotlivých států se mnohdy mění s měnícími se vládami, rozhodl jsem se rozdělit země dle dostupných názorů veřejného mínění. I vlády se často chovají dle těchto průzkumů a s veřejným míněním se často shodují.

2.1 Státy, které přijaly euro

V první skupině se nachází státy, které již euro přijaly. Patří sem Slovensko, Slovinsko, Malta, Kypr a Estonsko. Prvním státem z nových členů evropské unie, který se k měnové unii přidal, bylo Slovinsko. Stalo se tak 1. ledna 2007. Na den přesně o rok později došlo k rozšíření o Kypr a Maltu. V roce 2009 také 1. ledna přistoupilo Slovensko a zatím posledním členem eurozóny se stalo Estonsko přistupující 1. ledna 2011.

Z této skupiny si pro ilustraci vybereme Slovensko a rozebereme jeho postoj k euru. Slovensko tedy přijalo euro 1. ledna 2009 a stalo se tak šestnáctým členem eurozóny. Ještě před vstupem do Evropské unie v roce 2004 byla schválena Strategie přijetí eura ve Slovenské republice. Hlavním cílem bylo zavést euro co nejdříve po splnění maastrichtských kritérií. Přejít na euro se považoval za přínosný jak pro obyvatele, tak především pro podniky. V roce 2004 bylo stanoveno cílové datum přijetí, již zmíněný 1. leden 2009

Po splnění maastrichtských kritérií došlo k zapojení Slovenska do měnové unie a to v období, kdy svět zasáhla hospodářská recese. Právě tato recese zapříčinila, že bezprostřední dopady zavedení eura nebyly tak efektivní, jak se očekávalo. Nespornou výhodou se stala stabilita měnového kurzu a potenciál pro vyšší hospodářský růst. Další přínos nalezneme ve vnímání rizikovosti Slovenské republiky, kdy ratingové agentury přidělily Slovensku nejvyšší hodnocení v regionu. Zavedení eura na Slovensku nenaplnilo obavy ze znehodnocení důchodů a úspor a nevedlo ani k neodůvodněnému zvyšování cen. Celková inflace byla

dokonce nižší než v ostatních zemích eurozóny. Nevýhodou se stalo dočasné zhoršení cenové konkurenceschopnosti.

Z přijetí eura těžily především podniky. Zjednodušeně lze říct, že čím větší podnik a čím více angažován v zahraničním obchodě, tím větší přínosy euro přinášelo tomuto podniku. Pro menší podniky a obyvatelstvo se výhody projeví až v dlouhodobém horizontu. I přesto drtivá většina obyvatel byla spokojena s přechodem na euro a konstatovala ho jako plynulý a hladký. Dnes dochází stejně jako v celé Evropě ke snížení spokojenosti s eurem a to především kvůli penězům, které se Slovensko zavázalo přispívat do záchranného fondu EFSF (Evropský fond finanční stability). V nedávno proběhlých volbách zvítězila levicová strana SMER Roberta Fica, která svůj program označuje jako proevropský a přispívání do záchranného fondu EFSF vždy podporovala. Vzhledem k jasnému vítězství této strany se dá po další čtyři roky očekávat podpora eura od slovenské vlády.

2.2 Státy, které zatím nepřijaly euro

V další skupině nalezneme zbylých sedm států, mezi které patří Česká republika (ČR), Litva, Lotyšsko, Maďarsko, Polsko, Rumunsko a Bulharsko. Všechny tyto země se zavázaly k přijetí eura vstupem do Evropské unie, tzn. žádná z nich si nevyjednala podmínku zajišťující ponechání vlastní měny. V roce 2009 byl proveden rozsáhlý průzkum veřejného mínění v Evropské unii, který ukázal názory a postoje na hospodářskou a měnovou krizi a také na roli eura v těchto krizích dle odpovědí občanů Evropské unie. Průzkum pod názvem „Europeans and the Economic Crisis“ [4] provedlo generální ředitelství Evropské komise pro komunikaci a odpovídalo v něm přes dvacet osm tisíc Evropanů. Vzhledem ke stáří výzkumu lze nyní očekávat mírné odchylky v názorech občanů a to především v nižší podpoře eura, které dnes čelí velkým tlakům. Nicméně průzkum jasně ukazuje názory již po vypuknutí krize a lze očekávat, že by se zásadně nezměnily.

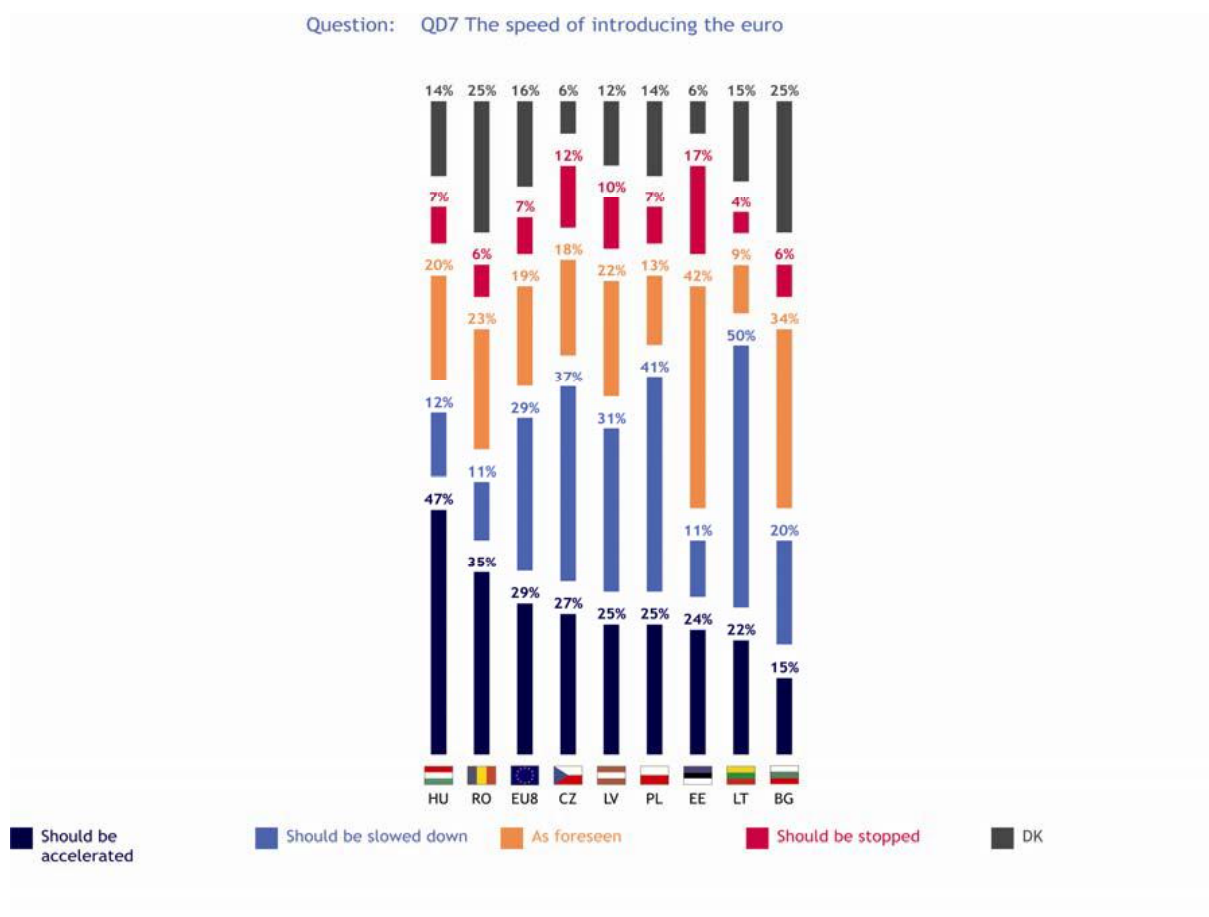
Odpovědi občanů Evropské unie se velmi lišily v jednotlivých státech a nebyla nouze ani o velké výchylky od evropského průměru. Z rozsáhlé studie vybereme několik grafů, které nastíní postoj zemí k euru a pomohou nám země rozdělit do jednotlivých skupin dle postoje.

Důležitá otázka byla položena občanům zemí, které se zavázaly přijmout euro, na rychlost, jakou by mělo být euro přijato. Jak ukazuje obrázek 1, 29 % by proces zrychlilo a stejné

procento lidí by proces naopak zpomalilo. 19 % respondentů je spokojeno se současným tempem přijímání eura a pouhých 7 % dotázaných by přijetí eura úplně zastavilo. Zbýlých 16 % odpovědělo, že „neví“.

Nejvyšší procento lidí pro zrychlení se nachází v Maďarsku (47 %) a Rumunsku (35 %). Zpomalení přijímání eura by chtěli lidé především v Litvě (50 %), Polsku (41 %) a České republice (37 %). Se současným tempem přijímání eura jsou spokojeni nejvíce v Bulharsku (34 %). Je zajímavostí, že státy, které se připojily k evropské unii nejpozději, tedy Bulharsko a Rumunsko, disponují nejvyššími procenty u odpovědi „nevím“, shodně 25 %.

Obrázek 1 Rychlost zavádění eura

Zdroj: Průzkum generálního ředitelství Evropské komise pro komunikaci „Europeans and the Economic Crisis“

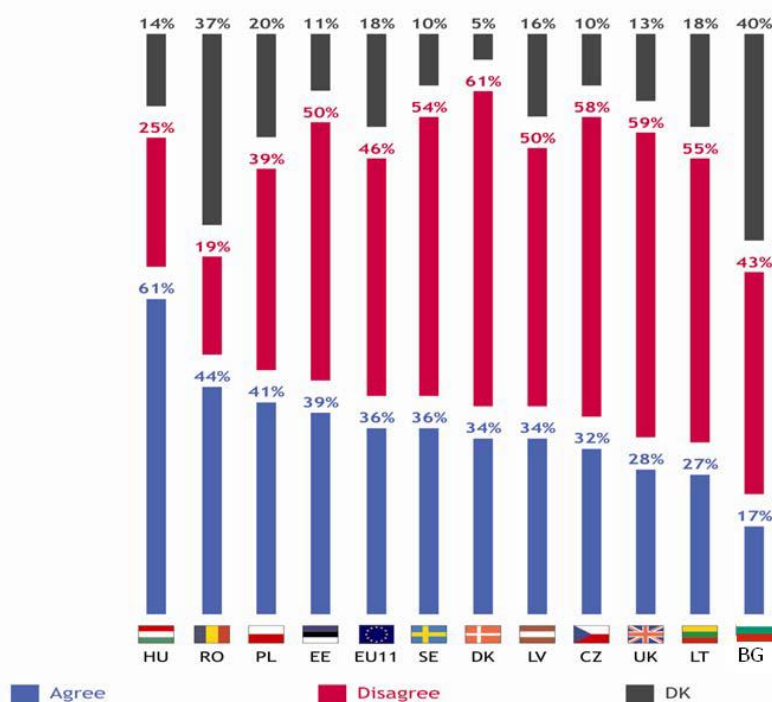
Další obrázek 2 nám ukazuje postoj občanů k euru z pohledu, zda euro lépe chrání před krizí než národní měna. Z výsledků je patrné, že nejvíce lidí žijících mimo eurozónu (46 %) si

myslí, že euro by je neochránilo více než jejich národní měna. Naopak 36 % dotázaných věří ve větší schopnost eura chránit proti krizím. Zbýlých 18 % odpovědělo „nevím“.

Mezi státy s největší důvěrou v euro jako ochránce trhů patří opět Maďarsko (61 %) a Rumunsko (44 %). Příčinou velkého odklonu od národní měny je v Maďarsku vysoká inflace, vysoký státní dluh a celková nestabilita maďarského forintu. Jen velmi málo lidí v Bulharsku (17 %) by si za ochránce před krizí zvolilo euro. Mezi největší obhájce své měny patří tradičně Velká Británie (59 %) a Dánsko (61 %). Z „nových“ členů Evropské unie je největším zastáncem své měny v boji proti krizi Česká republika (58 %). Mezi nejméně rozhodné a informované státy opět patřily nejnovější členové unie Bulharsko (40 %) a Rumunsko (37 %).

Obrázek 2 Euro, lepší ochránce v krizi než národní oběživo

Question: QD6b The euro, a better protection in the crisis than the national currency?

Zdroj: Průzkum generálního ředitelství Evropské komise pro komunikaci „Europeans and the Economic Crisis“

Z daných obrázků vyplývá, že nejrychleji by lidé chtěli přejít na euro v Maďarsku a Rumunsku. V těchto zemích je veřejné mínění nakloněno rychlejšímu postupu přijímání a také věří v euro více než ve vlastní měnu. Maďarská vláda ovšem euro nepodporuje a dokud bude u moci Viktor Orbán, je zřejmé, že Maďarsko do eurozóny nevstoupí. Nejen že neplní vstupní podmínky (viz dále), ale ani se k nim nesnaží přiblížit. Navíc maďarský forint získal status „jediného zákonného platidla“ zakotvením v ústavě. Tímto krokem v podstatě Maďarsko odmítlo euro. Pro ukázkou názor jednoho poslance:

„Podle Jobbiku je důležité udržet si silnou a nezávislou národní měnu. Souhlasíme s tím, aby pozice forintu byla zakotvena v nové ústavě,“ řekl 7. 4. 2011 Márton Gyöngyösi, poslanec za Jobbik, na otázku maďarského EurActivu k ústavnímu dodatku o forintu.

Ironií je, že forint se pohybuje na historických minimech vůči euru a silnou měnou rozhodně není. V současném parlamentu podporují euro pouze socialisté, kteří však disponují malou politickou silou. Evropská unie Maďarsko často kritizuje za přijaté zákony, které jdou jasně proti duchu evropské unie. Rumunsko v roce 2007 schválilo v konvergenčním programu přijetí eura do roku 2014 a vstup do ERM II do roku 2012, což je podmínkou pro přijetí eura. Rumunsko ovšem není ani v ERM II a je tedy jasné, že konvergenční program nebude naplněn.

Další skupinou jsou pobaltské země, tedy Lotyšsko a Litva. Obě země jsou členy ERM II a k přijetí eura ze zbylých sedmi „nových“ členů mají z tohoto pohledu nejbližší. Navíc vlády přijetí eura podporují, neboť právě Lotyšsko se dostalo před několika lety do velkých problémů, protože úspory byly drženy v cizí měně.

Zbylými zeměmi jsou Česká republika, jejíž postoj si rozebereme konkrétně v dalších kapitolách, Polsko a Bulharsko. Bulharsko má ze všech zemí Evropské unie nejmenší informovanost o euru a také jeho podpora u obyvatel je velmi nízká. Polští občané těsnou většinou souhlasí s názorem, že euro by je před dopady krize ochránilo více, vláda premiéra Donalda Tuska však stanovení data pro přijetí eura stále oddaluje.

3 Další předpokládaný postup

Tato kapitola se zabývá dalším předpokládaným postupem v rozšiřování Hospodářské a měnové unie a také popisuje, jak jednotlivé státy plní konvergenční kritéria.

3.1 Plnění vstupních podmínek

3.1.1 Fiskální kritéria

Kritérium státního dluhu v současné době (tab. 1) nesplňuje ani jedna z „nových“ členských zemí evropské unie. Schodky ve všech zmíněných státech překračují hranici 3 % HDP a o trvalém snižování se nedá hovořit, neboť státy měly do roku 2008 nižší schodky než v roce 2009 a 2010. Pro potřeby popsání ekonomických kritérií rozdělíme země zeměpisně, neboť ekonomické ukazatele a zaměření ekonomik se v mnohém shodují v tomto směru.

Z „nových“ členů zasáhla hospodářská krize z pohledu na státní dluh nejvíce pobaltské státy, tedy Litvu a Lotyšsko. Obě tyto země držely do roku 2007 své schodky pod hranicí 3 % a pečlivě se připravovaly na vstup do měnové unie. V roce 2008 pak lehce překročily maximální hranici a v letech 2009 a 2010 se jejich schodky pohybovaly již na úrovni kolem 9 % HDP. Od roku 2009 dochází ke snižování ročního deficitu, avšak čísla jsou stále vysoká a neblíží se hranici 3 %.

Ani balkánské státy kritérium státního dluhu nesplňují, ale Bulharsko vykazuje nejlepší čísla z celé sedmičky „nových“ členů, které euro dosud nepřijaly. Od roku 2004 do roku 2008 dokázalo Bulharsko dokonce splácet svůj dluh a tvořit přebytky. V roce 2009 ovšem státní deficit prudce vzrostl na – 4,3 % HDP, ale již v následujícím roce byl snížen na pouhých 3,1 % HDP. Rumunsko se nachází v podstatně horší roli, neboť za poslední tři sledované roky jeho deficit nespádl meziročně pod 5,7 % HDP.

Poslední skupinou jsou státy tzv. Visegrádské čtyřky (samozřejmě bez Slovenska, které již euro přijalo). Všechny státy mají opět problém s veřejnými financemi. V otázce deficitu je na tom nejhůře Polsko, jehož schodky se v letech 2009 a 2010 pohybovaly nad hranicí 7 % a co hůře, měly stoupající tendenci. Maďarsko z pohledu meziročního nárůstu dluhu nevykazuje enormní čísla (okolo 4,5 %), ale hlavní problém má s celkovou velikostí státního dluhu (viz dále). O České republice se zmíníme podrobněji v dalších kapitolách, kritérium také nesplňuje, ale patří k těm rozpočtově odpovědnějším zemím.

Druhé fiskální kritérium, s jehož plněním má v současné době problém pouze Maďarsko (73,4 % HDP), je kritérium státního dluhu. Do budoucna je velmi pravděpodobné, že hranici 60 % HDP překročí postupně další země, protože meziroční schodky států jsou poměrně vysoké (tab. 2). K hranici 60 % se velmi rychle blíží Polsko a dá se předpokládat, že v nejbližších letech hranici překročí. Ostatní země, vyjma Bulharska, se pohybují v rozpětí 30 – 45 %, což z hlediska celkové velikosti státního dluhu nepředstavuje velké nebezpečí. Pokud se však těmto zemím nepodaří tempo růstu dluhu výrazně snížit, hranici 60 % také v horizontu několika let překročí. Za zmínku stojí, že z původních členů eurozóny toto kritérium splňuje pouze Finsko a umělá ekonomika Lucemburska.

Tabulka 1 Národní deficity a přebytky

GEO/TIME	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
European Union (27 countries)	-1,5	-2,6	-3,2	-2,9	-2,4	-1,5	-0,9	-2,4	-6,9	-6,6
European Union (25 countries)	-1,5	-2,6	-3,2	-2,9	-2,5	-1,5	-0,9	-2,4	-6,9	-6,6
Euro area (17 countries)	-1,9	-2,6	-3,1	-2,9	-2,5	-1,3	-0,7	-2,1	-6,4	-6,2
Euro area (16 countries)	-1,9	-2,6	-3,1	-2,9	-2,5	-1,4	-0,7	-2,1	-6,4	-6,3
Bulgaria	1,1	-1,2	-0,4	1,9	1,0	1,9	1,2	1,7	-4,3	-3,1
Czech Republic	-5,6	-6,5	-6,7	-2,8	-3,2	-2,4	-0,7	-2,2	-5,8	-4,8
Estonia	-0,1	0,3	1,7	1,6	1,6	2,5	2,4	-2,9	-2,0	0,2
Cyprus	-2,2	-4,4	-6,6	-4,1	-2,4	-1,2	3,5	0,9	-6,1	-5,3
Latvia	-2,0	-2,3	-1,6	-1,0	-0,4	-0,5	-0,4	-4,2	-9,7	-8,3
Lithuania	-3,5	-1,9	-1,3	-1,5	-0,5	-0,4	-1,0	-3,3	-9,5	-7,0
Hungary	-4,1	-9,0	-7,3	-6,5	-7,9	-9,3	-5,1	-3,7	-4,6	-4,2
Malta	-6,4	-5,8	-9,2	-4,7	-2,9	-2,8	-2,4	-4,6	-3,7	-3,6
Poland	-5,3	-5,0	-6,2	-5,4	-4,1	-3,6	-1,9	-3,7	-7,3	-7,8
Romania	-3,5	-2,0	-1,5	-1,2	-1,2	-2,2	-2,9	-5,7	-9,0	-6,9
Slovenia	-4,0	-2,4	-2,7	-2,3	-1,5	-1,4	0,0	-1,9	-6,1	-5,8
Slovakia	-6,5	-8,2	-2,8	-2,4	-2,8	-3,2	-1,8	-2,1	-8,0	-7,7

Jednotka: procenta HDP

Zdroj: Eurostat

Tabulka 2 Vývoj státních dluhů

geotime	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Bulgaria	:	:	105,1	79,6	77,6	72,5	66	52,4	44,4	37	27,5	21,6	17,2	13,7	14,6	16,3	16,5
Czech Republic	14	11,9	12,6	14,5	15,8	17,8	23,9	27,1	28,6	28,9	28,4	28,3	27,9	28,7	34,4	37,6	41
Estonia	8,2	7,6	7	6	6,5	5,1	4,8	5,7	5,6	5	4,6	4,4	3,7	4,5	7,2	6,7	5,8
Cyprus	51,8	53,1	57,4	59,2	59,3	59,6	61,2	65,1	69,7	70,9	69,4	64,7	58,8	48,9	58,5	61,5	65,8
Latvia	15,1	13,9	11,1	9,6	12,5	12,4	14,1	13,6	14,7	15	12,5	10,7	9	19,8	36,7	44,7	43,7
Lithuania	11,5	13,8	15,4	16,5	22,7	23,6	23	22,2	21	19,3	18,3	17,9	16,8	15,5	29,4	38	37,5
Hungary	85,6	72,4	62,9	60,9	60,8	56,1	52,7	55,9	58,6	59,5	61,7	65,9	67	72,9	79,7	81,3	73,4
Malta	35,3	40,1	48,4	53,4	57,1	54,9	60,9	59,1	67,6	71,7	69,7	64,4	62,3	62,3	68	69,4	69,4
Poland	49	43,4	42,9	38,9	39,6	36,8	37,6	42,2	47,1	45,7	47,1	47,7	45	47,1	50,9	54,8	56,7
Romania	6,6	10,6	15	16,6	21,7	22,5	25,7	24,9	21,5	18,7	15,8	12,4	12,8	13,4	23,6	30,5	31,2
Slovenia	18,6	21,9	22,4	23,1	24,1	26,3	26,5	27,8	27,2	27,3	26,7	26,4	23,1	21,9	35,3	38,8	45,5
Slovakia	22,1	31,1	33,7	34,5	47,8	50,3	48,9	43,4	42,4	41,5	34,2	30,5	29,6	27,9	35,6	41,1	44,6

Jednotka: procenta HDP

Zdroj: Eurostat

3.1.2 Měnová kritéria

Kritérium inflace nemá pevně danou hranici. Žádoucí je přiblížení se třem nejlepším členským zemím (tzn. s nejnižší mírou inflace). Hodnota, ke které se má inflace blížit, se v praxi používá jako nevážený aritmetický průměr těchto tři zemí a nesmí překročit o více než 1,5 procentního bodu inflaci kandidátské země.

V roce 2011 vykazovali nejnižší míry inflace Irsko (1,2 %), Francie (2,3 %) a Slovinsko (2,1%). Z toho tedy nevážený aritmetický průměr po zaokrouhlení 1,9 % a maximální možnou mírou inflace, která by zaručovala zemi splnění maastrichtského konvergenčního kritéria je hodnota 3,4 %.

Pokud půjdeme opět po skupinách a začneme tou pobaltskou, zjistíme, že ani Litva ani Lotyšsko toto kritérium nesplňují. Jejich míry inflace přesahují 4 %, ačkoliv ještě rok předtím měla Litva inflaci na úrovni 1,2 %, Lotyšsko dokonce deflaci. Tyto země jsou velmi turbulentní v mírách inflace a v roce 2008 dosáhly dokonce dvouciferných čísel v tomto kritériu.

Další skupinu, tedy balkánské státy, postihovala vysoká inflace, a to především kvůli transformaci ekonomiky, kterou obě země prošly. V posledních třech letech se podařilo

situaci již částečně stabilizovat, přesto Rumunsko vykazuje stále čísla kolem 6 %. Bulharsko dokonce v roce 2011 dosáhlo na limitní hranici, tedy 3,4 %.

Poslední skupina je z pohledu kritéria inflace poměrně úspěšná. Česká republika vykazuje velmi nízkou míru inflace (2,1%) a patří k „nejlepším“ v Evropské unii. Polsko a Maďarsko se pohybuje těsně nad hranicí potřebnou pro splnění kritéria a to na 3,9 %.

Kritérium dlouhodobých úrokových sazeb se posuzuje z pohledu přiblížení se nejlepším státům eurozóny v oblasti cenové stability. Tzn., že nevážený aritmetický průměr hodnot úrokových sazeb států s nejnižší mírou inflace dodá hodnotu, která je základem pro posouzení tohoto kritéria. Vezmeme tedy opět hodnoty Irska, Francie a Slovinska, tentokrát ovšem hodnoty dlouhodobých úrokových sazeb. Dostáváme hodnotu 5,96 %, což znamená, že limitní hodnota pro splnění kritéria je 7,96 %.

Toto kritérium splňuje všech sedm „nových“ zemí Evropské unie, které dosud nepřijaly euro. Hlavní příčinou je především zařazení Irska do neváženého aritmetického průměru, protože tato země má kvůli rozsáhlé finanční krizi problémy platit své závazky a výnos státních dluhopisů se vyšplhal až k 10 %, což hranici kritéria posunuje výrazně směrem nahoru.

Nejnižší úrokové sazby má opět Česká republika (3,71 %), naopak Maďarsko a Rumunsko jsou nad hranicí 7 %, což by v budoucnu mohlo činit velké problémy v dodržení svých závazků. Maďarsko už je dokonce v situaci, o které se tvrdí, že už se bez mezinárodní pomoci neobejde. Ostatní země se pohybují v rozmezí 5 – 6 %.

Poslední měnové kritérium, tedy stabilita měnového kurzu, je zajištěno minimálně dvouletým členstvím v mechanismu ERM II, které tuto stabilitu zajišťuje. Pokud země překročí flukuační pásma, musí zasáhnout národní banka povolenými prostředky nebo je země vyloučena a potřebné dvouleté období běží opět od začátku.

Tabulka 3 Maastrichtské kritérium dluhopisového výnosu: definice používaná pro konvergenční kritérium Evropské unie pro dlouhodobé úrokové sazby

geotime	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
EU (27 countries)	:	5	4,92	4,23	4,38	3,7	4,03	4,56	4,54	4,13	3,82	4,32
Euro area (changing composition)	5,44	5	4,91	4,14	4,12	3,42	3,84	4,32	4,31	3,82	3,61	4,41
Bulgaria	:	:	:	6,45	5,36	3,87	4,18	4,54	5,38	7,22	6,01	5,36
Czech Republic	:	6,31	4,88	4,12	4,82	3,54	3,8	4,3	4,63	4,84	3,88	3,71
Estonia	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:
Cyprus	:	7,62	5,7	4,74	5,8	5,16	4,13	4,48	4,6	4,6	4,6	5,79
Latvia	:	7,57	5,41	4,9	4,86	3,88	4,13	5,28	6,43	12,36	10,34	5,91
Lithuania	:	8,15	6,06	5,32	4,5	3,7	4,08	4,55	5,61	14	5,57	5,16
Hungary	:	7,95	7,09	6,82	8,19	6,6	7,12	6,74	8,24	9,12	7,28	7,64
Malta	:	6,19	5,82	5,04	4,69	4,56	4,32	4,72	4,81	4,54	4,19	4,49
Poland	:	10,68	7,36	5,78	6,9	5,22	5,23	5,48	6,07	6,12	5,78	5,96
Romania	:	:	:	:	:	:	7,23	7,13	7,7	9,69	7,34	7,24
Slovenia	:	:	8,72	6,4	4,68	3,81	3,85	4,53	4,61	4,38	3,83	4,97
Slovakia	:	8,04	6,94	4,99	5,03	3,52	4,41	4,49	4,72	4,71	3,87	4,45

Zdroj: Eurostat

Jednotka: procenta

Tabulka 4 Míry inflace

geotime	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
European Union (changing composition)	1,7	1,3	1,2	1,9	2,2	2,1	2	2	2,2	2,2	2,3	3,7	1	2,1	3,1
Euro area (changing composition)	1,6	1,1	1,1	2,1	2,3	2,2	2,1	2,1	2,2	2,2	2,1	3,3	0,3	1,6	2,7
Euro area (17 countries)	1,7	1,2	1,2	2,2	2,4	2,3	2,1	2,2	2,2	2,2	2,1	3,3	0,3	1,6	2,7
Euro area (16 countries)	1,7	1,2	1,2	2,2	2,4	2,3	2,1	2,2	2,2	2,2	2,1	3,3	0,3	1,6	2,7
Bulgaria	:	18,7	2,6	10,3	7,4	5,8	2,3	6,1	6	7,4	7,6	12	2,5	3	3,4
Czech Republic	8	9,7	1,8	3,9	4,5	1,4	-0,1	2,6	1,6	2,1	3	6,3	0,6	1,2	2,1
Estonia	9,3	8,8	3,1	3,9	5,6	3,6	1,4	3	4,1	4,4	6,7	10,6	0,2	2,7	5,1
Cyprus	3,3	2,3	1,1	4,9	2	2,8	4	1,9	2	2,2	2,2	4,4	0,2	2,6	3,5
Latvia	8,1	4,3	2,1	2,6	2,5	2	2,9	6,2	6,9	6,6	10,1	15,3	3,3	-1,2	4,2
Lithuania	10,3	5,4	1,5	1,1	1,6	0,3	-1,1	1,2	2,7	3,8	5,8	11,1	4,2	1,2	4,1
Hungary	18,5	14,2	10	10	9,1	5,2	4,7	6,8	3,5	4	7,9	6	4	4,7	3,9
Malta	3,9	3,7	2,3	3	2,5	2,6	1,9	2,7	2,5	2,6	0,7	4,7	1,8	2	2,4
Poland	15	11,8	7,2	10,1	5,3	1,9	0,7	3,6	2,2	1,3	2,6	4,2	4	2,7	3,9
Romania	154,8	59,1	45,8	45,7	34,5	22,5	15,3	11,9	9,1	6,6	4,9	7,9	5,6	6,1	5,8
Slovenia	8,3	7,9	6,1	8,9	8,6	7,5	5,7	3,7	2,5	2,5	3,8	5,5	0,9	2,1	2,1
Slovakia	6	6,7	10,4	12,2	7,2	3,5	8,4	7,5	2,8	4,3	1,9	3,9	0,9	0,7	4,1

Zdroj: Eurostat

Jednotka: procenta

3.2 Nejpravděpodobnější scénář

Pro nastolení nejpravděpodobnějšího scénáře rozšiřování Hospodářské a měnové unie je potřeba zmapovat současnou situaci eurozóny. Eurozóna se nachází na rozcestí, kdy se diskutuje o větší míře integrace nebo naopak o opuštění projektu eura. Většina evropských politiků v čele s německou kancléřkou Angelou Merkelovou a francouzským prezidentem Nicolasem Sarkozym se přiklání k myšlence větší integrace, pomoci zadluženým zemím a záchraně eura jako stabilní světové měny. Vznikají záchranné fondy, do kterých musí členové eurozóny přispívat, pakty, zaručující stabilizaci veřejných financí jednotlivých členů a programy na pomoc zemím s problémovými veřejnými financemi.

Záchrana některých států jako Řecko, Irsko a Portugalsko nese vysoké finanční náklady, ale předpoklad, že bankrot těchto zemí by eurozónu zasáhl ještě citelněji a spustil dominový efekt bankrotů dalších zemí (Španělsko, Itálie....), přinucuje evropské státy usilovat o tuto záchranu.

Dle mého názoru byl projekt eura velmi ambiciózním projektem, který přinesl mnoho pozitiv. Hlavní nedostatek vidím v tom, že státy nedodržovaly fiskální a měnová kritéria i po vstupu do eurozóny a nikdo to po nich ani nevyžadoval. To by se dle všeho mělo do budoucna změnit a po stabilizaci veřejných rozpočtů členských zemí a nastolení společné cesty, věřím v opětovné přínosy eura.

Nicméně tato turbulentní doba nenahrává přistoupení některého dalšího člena evropské unie do eurozóny. Z postoje obyvatel lze spíše vyčíst, že jsou opatrní s přijímáním eura a pouze v Maďarsku a Rumunsku jsou nakloněni zrychlení kroků, které by vedly k přijetí. Obě tyto země však mají značné problémy s plněním konvergenčních kritérií.

Ani jedna země nesplňuje fiskální kritérium o ročním deficitu, Maďarsko dokonce ani celkovou výši vládního dluhu. Z měnových kritérií shodně nesplňují kritérium inflace, jejich úrokové sazby jsou na vysoké úrovni a nejsou členy ERM II. Z tohoto pohledu se jejich vstup do eurozóny jeví jako velmi nepravděpodobný a hlavním úkolem vlád těchto zemí bude především stabilizovat veřejné rozpočty. Již dnes mají problémy s plněním svých závazků a část Evropské unie odmítá jednat s maďarským premiérem Viktorem Orbánem, jehož pravicově a národně orientovaná strana přijala některé rozporuplné zákony, bez jejichž zrušení bude dialog mezi Maďarskem a Evropskou unií více než složitý.

Přijmeme předpoklad, že vlády států, kde většina lidí odmítá euro, budou chtít dodržet svůj závazek přijetí eura, přidají se na stranu zastánců eura a pokusí se prosadit tento nepopulární krok. Nejbliže k tomuto kroku by měly pobaltské státy, které jsou členy mechanismu ERM II, veřejný dluh drží pod 45 % HDP a s plněním svých závazků také zatím nemají problém. Míra inflace se pohybuje mírně nad 4 %, což znamená, že malé snížení, by stačilo ke splnění kritéria. Největší problém je v ročním deficitu veřejných financí, který se pohybuje vysoko nad 3 %. To samozřejmě vytváří tlak na zvyšování daní, zejména nepřímých a spotřebitelských, ale tento krok by ještě více zvýšil inflaci. Až se podaří těmto zemím snížit roční přírůstek státního dluhu a zároveň snížit také míru inflace, mohou usilovat o přijetí do EMU.

Zbývají nám země Bulharsko, Polsko a Česká republika. V Bulharsku je vůbec nejnižší podpora eura a naopak největší důvěra ve vlastní měnu z celé sedmičky „nových“ členů evropské unie, které dosud nepřijaly euro. Nedá se tedy očekávat, že přijetí eura v této zemi by bylo aktuálním tématem, neboť ani zahraniční obchod není tak silně navázán na západní trhy jako třeba v případě České republiky nebo Polska. V těchto dvou zemích by naopak přijetí eura velmi uvítali obchodníci, neboť jejich transakční náklady by výrazně klesly. Čeští obyvatelé však věří v sílu své měny, nedůvěřují euru a v současné vládě nemá euro také potřebnou podporu (viz dále). V plnění maastrichtských kritérií chybí České republice splnit podmínku ročního deficitu, a také není členem ERM II. V případě Polska je splnitelnost kritérií ještě složitější. Také není členem ERM II, nesplňuje podmínku ročního přírůstku dluhu, míra inflace je příliš vysoká a celková velikost vládního dluhu se blíží hraničním 60 %.

Celkový souhrn nám tedy ukazuje, že v nejbližších letech velmi pravděpodobně eurozóna žádného nového člena nepřijme. Samotná eurozóna se nachází v krizi a potřebuje řešit své vlastní problémy, naopak země usilující o vstup do eurozóny mají v některých případech pochybnost nad smyslem samotného projektu eura a také plnění maastrichtských konvergenčních kritérií je v současnosti ohromný problém pro tyto státy. Navíc přijetí eura sebou nese i jednorázové transakční náklady, které si jednotlivé země v současné době nemohou dovolit vydat, neboť jejich meziroční schodky jsou již tak velmi vysoké.

4 Česká republika a euro

4.1 Vstup ČR do Evropské unie

Pro přijetí eura Českou republikou bylo nejprve nutné se stát členem Evropské unie. K členství v Evropské unii vedla dlouhá cesta, na kterou se Česká republika (dříve Česká a Slovenská federativní republika, ČSFR) vydala hned začátkem devadesátých let po pádu socialismu v naší zemi.

4.1.1 Období před vstupem do Evropské unie

Již 7. 5. 1990 byla v Bruselu podepsána Dohoda mezi ČSFR a EHS a Evropským společenstvím pro atomovou energii o obchodu, obchodní a hospodářské spolupráci, tzv. kooperační dohoda. Věnovala se obchodu a obchodní a hospodářské spolupráci s cílem zlepšit vzájemné hospodářské vztahy. Platnost této dohody byla ukončena vstoupením v platnost další dohody, Evropské dohody o přidružení ČSFR, Maďarska a Polska k Evropským společenstvím. Jedním z hlavních cílů dohody bylo vytvoření harmonogramu pro zónu volného obchodu. Z důvodu potřeby ratifikace všemi zeměmi byla vytvořena také Prozatímní dohoda o obchodu a otázkách s obchodem souvisejících mezi ČSFR a EHS a ESUO (Evropské společenství uhlí a oceli), aby asociační proces mohl pokračovat, platná od 1. 3. 1992 a obsahovala podstatná ustanovení z Evropské dohody. Rozpad ČSFR 1. 1. 1993 znamenal přerušování ratifikačního procesu Evropské dohody [5]. Česká republika jako nástupnický stát mohla pokračovat ve spolupráci s EU na základě Prozatímní dohody. Dne 4. října 1993 byla přijata Evropská dohoda zakládající přidružení mezi Českou republikou na jedné straně a Evropskými společenstvími a jejich členskými státy na straně druhé, jejímž hlavním cílem byl rozvoj hospodářských a obchodních styků, stanovení právního rámce pro politický dialog a vytvoření základu pro další začleňování České republiky do Evropské unie.

O členství v Evropské unii požádala Česká republika 23. ledna 1996, kdy tehdejší premiér Václav Klaus předal žádost České republiky o vstup do Evropské unie. Následující rok vznikl dokument Agenda 2000, v kterém Evropská komise navrhovala způsob přijímání nových členů. Na základě posudku Evropská komise stanovila, že Česká republika by ve střednědobém horizontu mohla splnit podmínky přijetí a doporučila zahájit přístupová jednání s Českou republikou. V prosinci 1997 pak Lucemburský summit rozhodl o pozvání České

republiky ke vstupu do Evropské unie a zároveň také o svolání bilaterální mezivládní konference, která by přístupová jednání zahájila. Samotný proces rozšiřování byl pak zahájen v Bruselu dne 30. března za účasti ministrů zahraničí EU a kandidátských států včetně ČR. Při těchto jednáních zastupoval Českou republiku místopředseda vlády a ministr zahraničí Jaroslav Šedivý.

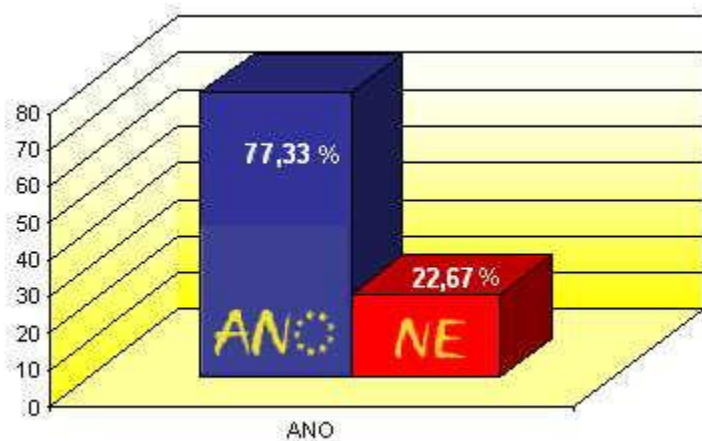
První část rozhovorů o vstupu České republiky do Evropské unie pak začala v dubnu 1998 a hlavní částí byl tzv. screening, tedy analytické srovnávání legislativy jednotlivých zemí s evropským právem. Pro potřeby tohoto screeningu bylo *acquis* (Jedná se o nezávislý právní systém, který je nadřazen právním systémům jednotlivých států. Na jeho vzniku, zavedení, dohledem nad ním a na dalším jeho vývoji se podílí řada institucí EU. [17]) rozděleno do třiceti jedna kapitol podle oblastí. O každé kapitole se pak jednalo, stanoviska dodala Evropská unie i kandidátské státy, které zastupoval hlavní vyjednávač a jeho tým. V čele českého vyjednávacího týmu stál Pavel Telička, tehdejší náměstek ministra zahraničních věcí. Evropskou komisi reprezentoval jako hlavní vyjednávač Klaus van der Pas a v čele vyjednávacího týmu pro Českou republiku stál Michael Leigh, kterého v roce 2000 nahradil Rutger Wissels.

Příprava na členství byla pečlivě sledována a od roku 1998 vydávala Evropská komise Pravidelné zprávy o pokroku České republiky v přípravách na členství v EU, které obsahovaly informace o vztahu mezi Českou republikou a Evropskou unií, plnění přístupových kritérií a pokrok učiněný od zveřejnění předchozí zprávy. Česká republika byla kritizována v oblastech soudnictví, státní zprávy a také za situaci kolem Romů. Naopak kladně bylo hodnoceno zrychlené přijímání nové legislativy a fungující tržní ekonomika. Poslední hodnotící zpráva byla vydána 5. listopadu 2003 a na jejím základě zpracovala Evropská komise posudek, který navrhoval rozšíření Evropské unie o deset zemí včetně České republiky.

Na zasedání Evropské rady 12. – 13. prosince 2002 v Kodani byl úspěšně zakončen předvstupní proces. Došlo k uzavření všech vyjednávaných kapitol a státům byla dána lhůta na vyrovnání se všemi závazky vyplývajícími z členství v Evropské unii. Deset nových členů bylo na základě rozhodnutí Evropské rady a v souladu se stanoviskem Evropské komise přijato ke dni 1. května 2004. V tento den se Evropská unie rozrostla na dvacet pět států. Smlouva o přistoupení byla Českou republikou slavnostně podepsána 16. dubna 2003

v Aténách za účasti tehdejšího premiéra Vladimíra Špidla a tehdejšího prezidenta Václava Klause. O přistoupení do Evropské unie rozhodli občané České republiky v referendu.

Obrázek 3 Výsledek referenda o vstupu České republiky do Evropské unie

Zdroj: Euroskop.cz

4.1.2 Období po vstupu ČR do Evropské unie

Po vstupu České republiky do Evropské unie [6] se v naší zemi navázalo na přijímání nových zákonů a implementaci evropského práva do naší legislativy. V jednotlivých orgánech Evropské unie se Česká republika stále učí od původních patnácti členů, ale již získala cenné zkušenosti a výrazně se podílela na řešení některých důležitých otázek. Za zmínku stojí vliv na konečnou podobu Lisabonské smlouvy, aktivní zapojení do diskuzí o tzv. 3. energetickém balíčku, revizi vnitřního trhu, budoucí podobě projektu Galileo nebo budoucím statusu Kosova. V první polovině roku 2009 navíc Česká republika předsedala Radě Evropské unie. Česká republika se také účastní diskuzí o dalším směřování Evropské unie a o rozšiřování eurozóny. Právě budoucnost eura a eurozóny jako celku je v současnosti jedním z hlavních témat Evropské unie.

4.2 Postoj parlamentních stran ČR k euru

Pro vstup České republiky do eurozóny je potřeba kromě nezbytného plnění konvergenčních kritérií i podpora vlády potažmo parlamentu. V současné době Česká republika některá konvergenční kritéria nesplňuje, nicméně není od tohoto plnění až tak moc vzdálená. Při vytvoření jasného plánu a koncepce by přijetí eura Českou republikou mohlo být aktuální v řádu jednotek roků. Požádal jsem proto všechny parlamentní strany o jejich názor na vstup České republiky do eurozóny a prošel jejich volební programy z roku 2010, které ovšem vydávají pouze obecná vyjádření o Evropské unii a směřování naší země v ní.

4.2.1 Vyjádření stran k otázce eura

Oslovil jsem všech pět parlamentních stran a dostal odpověď od tří z nich. Z vyjádření předních představitelů stran je zřejmé, že otázka eura pro strany v českém parlamentu není aktuální, postoj k euru zastávají negativní a přednost dávají jiným tématům. Strany poukazují na fakt, že eurozóna má nyní vážné problémy, a s přístupem do ní nijak nespěchají. Pro ilustraci odpovědi stran KSČM (Komunistická strana Čech a Moravy), Věci veřejné a ODS (Občanská demokratická strana). Otázka zněla „Jaký je Váš názor na euro a vstup ČR do eurozóny?“

Vyjádření KSČM, Jiří Dolejš (poslanec PČR a člen rozpočtového výboru, stínový ministr financí za KSČM), 10.4. 2012

„1) KSČM respektuje, že EU je koncipována jako hospodářská a měnová unie a apriorně s projektem eura nebojuje. Co nás však zajímá, jsou okolnosti a podmínky přijetí eura. To souvisí s termínem přijetí - za vlády V. Špidly se uvažovalo o roku 2009, nyní není vyloučen ani termín 2019.

2) Nejde o termín sám, domníváme, že nyní není rozumné aby vláda nějaký termín vyhlášovala - hlavně jde o vyřešení problémů eurozóny (recese a dluhová krize, fungování fiskálního paktu), aby bylo zřejmé, že budoucnost eura se opět stabilizovala a získala opět důvěryhodnost.

3) Rozhodnutí o euru už obecně padlo v referendu o vstupu do EU v roce 2003. Problém je že mezitím došlo k určitým posunům - tj. vznikla mezinárodní smlouva (fiskální pakt) a také byl

schválen balíček evropských směrnic o fiskální stabilitě. Smlouvu ČR zatím nepodepsala a eurosměrnice neimplementovala. Důležité bude tedy s jakým výsledkem toto proběhne.

4) přijetí eura je také podmíněno reálnou konvergencí české ekonomiky a EU, tj. jaký rozdíl v ekonomické úrovni, v ekonomické struktuře a v cenových hladinách by v době přijetí eura byl. Zřejmě bychom se stavěli za využití referenda o euru. Bez významu pak není ani řešení přepočtu aktiv a nárokových plateb z CZK na eura - s jakým kursem a zda dojde k valorizaci či naopak.

Prostě je zatím z pohledu KSČM v této věci příliš mnoho otevřených otázek -také mezi našimi voliči jsou velmi rozdílné názory (od jasného odmítání eura přes prostou nedůvěru v tento projekt až po požadavek aktivnější přípravy jeho přijetí). Odpovědi zřejmě přinese až další volební období (2014-2018). I Proto v našich programových dokumentech detailněji otázku eura nenajdete. Mé vyjádření berte jako názor experta, věřím že co nejobektivněji koresponduje s rozložením názorů v KSČM.“

Vyjádření Věcí veřejných, Lenka Andrášová (poslankyně Parlamentu České republiky), 12. 4. 2012

„Nedomníváme se, že je teď vhodná doba pro vstup ČR do eurozóny. Pro to, abychom zavedli euro jako měnu naší země, potřebujeme garance, že institucionálně bude eurozóna fungovat. Zatím v měnové unii dochází k tomu, že se již schválená pravidla porušují. Současná vláda je v otázce přijetí eura opatrná.“

Vyjádření ODS, Petra Košíková (mediální sekce), 16. 4. 2012

„ODS vždy zastávala a bude zastávat přístup, podle kterého by Česká republika měla přijmout euro až v okamžiku, kdy přínosy přistoupení k eurozóně převýší jeho nevýhody.“

4.2.2 Přehled volebních programů

Začneme ČSSD (Česká strana sociálně demokratická), tedy stranou, která poslední volby v roce 2010 vyhrála a nyní obsazuje v průzkumech veřejného mínění první místo s velkým náskokem. Ve svém volebním programu [13] se o euru jako takovém nezmiňuje. Nicméně lze

z tohoto programu vyčíst, že strana je velmi proevropsky orientovaná. Program slibuje větší zakotvení České republiky v Evropské unii, zvýšení čerpání z evropských fondů a změnu způsobu svého chování v Evropské unii.

Druhou nejsilnější stranou v České republice a nejsilnější vládní stranou je ODS. Tato strana je brána jako euroskeptická, v evropském parlamentu patří dokonce do skupiny Evropských konzervativců a reformistů, kteří jsou velmi zdrženliví k další integraci Evropské unie. Sama ODS se nazývá proevropská, ale antifederalistická strana. Přesto si je ODS plně vědoma, že její voličská základna je tvořena převážně podnikateli a živnostníky, kteří Evropskou unii plně podporují a přijetí eura shledávají jako přínosné. Z programu ODS [9] nelze vyčíst jasný postoj k euru, natož nějaký časový horizont, v kterém by euro mělo být přijato. Program hovoří převážně o podpoře Evropské unie, ale zároveň o přeměně chápání celé Evropské unie.

Další vládní stranou je TOP 09. Ta se otázce eura věnuje hned v úvodu svého programu, s kterým uspěla ve sněmovních volbách v roce 2010.

„Česká republika je otevřenou, proexportně orientovanou zemí. Vláda proto exportu věnuje mimořádnou pozornost. Stávající finanční instituce pro podporu exportu (Česká exportní banka, EGAP) vláda zachová a v případě potřeby rozšíří jejich úvěrový rámec, aby jej více mohly využít i malé a střední podniky. K otázce exportu neodmyslitelně patří zavedení eura. Vstup do eurozóny není možný bez věrohodné finanční disciplíny státu a dlouhodobě stabilních veřejných rozpočtů. Vláda se proto, v co nejkratší možné době, dohodne s opozicí na pevném termínu vstupu do eurozóny, k jehož splnění zaměří všechny nezbytné organizační i legislativní kroky. Prioritou vlády je důvěryhodnost stanoveného termínu, nikoliv konkrétní datum.“ [10, s. 8]

Je tedy zřejmé, že strana TOP 09 jasně deklaruje přijetí eura a dohodnutí se s opozicí na důvěryhodně stanoveném termínu pro toto přijetí. K tomuto kroku zatím ještě veřejně nedošlo, ale vláda by měla mít mandát ještě na dva roky. Uvidíme, zda se k tomuto kroku odhodlá.

Poslední vládní stranou jsou Věci veřejné. Definuje se jako proevropská strana, která chce plně využít všech výhod, které nám Evropská unie přináší. V programu [11] je také obecné oznámení, že strana chce ve volebním období 2010 - 2014 dosáhnout dodržování maastrichtských konvergenčních kritérií. Důležitým, avšak také pouze obecným, je vyjádření,

že strana bude požadovat stanovení odborně podloženého termínu a harmonogramu přijetí eura.

Zbývá nám poslední parlamentní strana KSČM. Tato strana zastává dlouhodobě k celé transatlantické spolupráci velmi skeptické stanovisko. Program KSČM [12] se o euru vůbec nezmiňuje a o Evropské unii jen okrajově nastiňuje, že je potřeba rovnoprávné podmínky pro všechny.

Z vyjádření předních politiků a z volebních programů, které by strany měly v tomto volebním období hájit, vyplývá, že strany si uvědomují, že se zavázaly k přijetí eura vstupem do Evropské unie, ale na stanovení pevného data pro přijetí není vhodná doba. Vláda, skládající se ze tří pravicových (středopravicových) stran, se sama nazývá vládou rozpočtové odpovědnosti a na prvním místě klade důraz na snižování ročního schodku. Otázku přijetí eura a stanovení termínu pro přijetí mají sice strany TOP 09 a Věci veřejné ve svých programech, ale zatím se ke stanovení pevného data nevyslovily. Navíc nejsilnější vládní strana ODS zatím o přijetí eura nestojí a celá vládní koalice má již tak až dost problémů se svojí stabilitou, že další téma, na které by se názor stran lišil, nenastoluje.

Opoziční KSČM ve svém programu o euru mlčí a i z vyjádření je zřejmé, že prioritou je vyřešení problémů, s kterými se potýká Evropská unie, a až poté otevřít otázku přijetí eura. Nejsilnější strana v České republice (ČSSD) euro podporuje a již několikrát se pokoušela stanovit datum přijetí (Špidlova vláda, Jiří Paroubek jako premiér České republiky často hovořil o stanovení data). Dá se předpokládat, že pokud by se dostala ČSSD k moci a podařilo se plnit maastrichtská konvergenční kritéria, debata o přijetí eura by se stala opět aktuální a stanovení data tohoto přijetí reálnější.

4.3 Postoj ČNB

Česká národní banka (ČNB) je velice respektovanou institucí v České republice a její postoje a názory na přijetí jsou velice důležité. V roce 2003 vláda ve spolupráci s Českou národní bankou schválila dokument Strategie přistoupení České republiky k eurozóně. Ta očekávala za předpokladu plnění maastrichtských kritérií a za dostatečně rychlého reálného a nominálního přiblížení k ekonomikám zemí eurozóny vstup do této eurozóny v horizontu let 2009 – 2010. Nutnou podmínku setrvání v mechanismu ERM II po dobu dvou let bylo ve

Strategii stanoveno splnit v nejkratší možné době před vstupem do eurozóny a k tomuto přistoupení přejít až po reformě veřejných financí a zpružnění trhu práce.

Vláda i Česká národní banka se zavázaly ke každoročnímu vytvoření zpráv hodnotících připravenost České republiky na přijetí eura. Negativní doporučení z října 2006 znamenalo odsunutí vstupu naší země do eurozóny za horizont let 2009 – 2010. Ještě před tímto posunem termínu byla zřízena vládou funkce Národního koordinátora zavedení eura v ČR a vytvořena Národní koordináční skupina pro zavedení eura [7]. Zpráva o aktualizované strategii přistoupení České republiky k eurozóně na základě celkového posouzení schopnosti české ekonomiky konstatovala, že některé z předpokladů pro realizaci výhod z přijetí jednotné měny jsou již vytvořeny, ale jiné naopak nedosahují uspokojivých parametrů. Hlavní překážka pro splnění maastrichtských kritérií byla shledána v neutěšené situaci veřejných financí.

V poslední Analýze stupně ekonomické sladění České republiky s eurozónou z prosince 2011 [8] je hodnocen současný stav ekonomické sladění z hlediska dlouhodobých ekonomických trendů, střednědobého vývoje ekonomické aktivity, strukturální podobnosti české ekonomiky s ekonomikou eurozóny a schopnosti ekonomiky tlumit asymetrické šoky a pružně se jim přizpůsobovat. Z hlediska připravenosti České republiky na přijetí eura jsou charakteristiky českého hospodářství rozděleny do čtyř skupin.

První skupina je tvořena ekonomickými ukazateli hovořícími dlouhodobě pro přijetí eura v České republice. Patří sem vysoká míra otevřenosti české ekonomiky a velká obchodní i vlastnická provázanost s eurozónou. Dosažení dlouhodobé konvergence v míře inflace a s tím i v nominálních úrokových sazbách snižuje rizika spojená s přijetím eura. Při vstřebávání ekonomických šoků může napomáhat český finanční sektor, který je silně integrován s eurozónou.

Ve druhé skupině jsou zmíněny oblasti představující riziko makroekonomických nákladů, ale v posledních letech vykázaly některá zlepšení. Analýza zmiňuje vyšší sladění české ekonomiky s eurozónou, která však musí být potvrzena nebo vyvrácena i v podmínkách běžného vývoje světové ekonomiky. Pozitivně je hodnocen také pokrok ve zpružnění trhu práce a snížení regionálních rozdílů v míře nezaměstnanosti.

Třetí skupina obsahuje oblasti, kde byl dlouhodobě pozitivní vývoj narušen globální krizí. Jedná se především o oblast reálné ekonomické konvergence, která byla v posledních letech přerušena. K pozastavení konvergenčního trendu došlo také u cenové hladiny. Hospodářský útlum se projevil také v nárůstu dlouhodobé nezaměstnanosti.

Poslední skupina se zajímá o oblasti vykazující dlouhodobé problémy z hlediska pružnosti české ekonomiky a její schopnosti přizpůsobit se šokům, u nichž nedochází k významnému zlepšení. Jedná se především o strukturální problémy na trhu práce vedoucí k poměrně vysoké strnulosti pracovního trhu, malé motivaci části populace k práci a nepružnosti zaměstnávání. Trvalý problém představuje také nízká nebo nevyhovující kvalifikace dlouhodobě nezaměstnaných lidí.

Doporučení od České národní banky k přijetí eura tak lze očekávat, až se Česká republika a její vláda dokáže vypořádat s problémy, které jsou uvedeny v analýze České národní banky.

4.4 Přínosy a náklady přijetí eura v ČR

Přínosy a náklady společné měny můžeme rozdělit na přímé a nepřímé dopady. Přímé dopady jsou bezprostředně vyvolány zavedením eura a bez zavedení eura by nenastaly. Projevují se většinou okamžitě při zavedení společné měny, příp. krátce před termínem zavedení. Nepřímé dopady působí v ekonomice zprostředkovaně pomocí přímých dopadů, přičemž zavedení společné měny je jen jedním z faktorů působících na výslednou hodnotu sledované veličiny. Projevují se většinou až ve střednědobém či dlouhodobém horizontu po zavedení společné měny.

Tyto dopady lze dále rozdělit na jednorázové nebo trvalé, ale také na okamžité nebo se střednědobým či dlouhodobým horizontem. Jednorázové náklady se projeví jen jednou, nejedná se tedy o opakující jev spojený se zavedením společné měny. Trvalé dopady lze naopak v ekonomice sledovat dlouhodobě, v čase se však může význam trvalých dopadů zvyšovat či snižovat podle toho, jak je ekonomika schopná fungovat v prostředí společné měnové politiky. Okamžité dopady se projevují buď v době příprav na zavedení společné měny nebo v horizontu jednoho roku po jejím zavedení. Střednědobým horizontem pro hodnocení dopadů zavedení společné měny rozumíme období pěti let po jejím zavedení, dlouhodobým horizontem pak období počínající šestým rokem po zavedení společné měny.

4.4.1 Přímé přínosy ze zavedení společné měny

Mezi nejvýznamnější přínos zavedení společné měny patří omezení kurzového rizika. Jedná se o trvalý a ihned po zavedení viditelný přínos. Nestálost měnových kurzů dopadá ve všech zemích, tedy i v České republice, na podniky účastnící se zahraničního obchodu, investory a veřejný sektor při vypořádání finančních operací v eurech a v neposlední řadě na občany směřující při svých cestách do zemí eurozóny.

Dalším významným přímým přínosem je snížení transakčních nákladů. Jde o trvalé a okamžitě zřejmé snížení nákladů. Tato eliminace nákladů nelze v České republice přesně kvantifikovat, neboť data potřebná k vytvoření kvalitní analýzy nejsou dostatečná a kalkulace potenciálních úspor bezpředmětná. Nicméně můžeme vyjít z odhadů velikosti úspor administrativních transakčních nákladů uvedených ve studii Evropské komise, jež odhaduje jejich výši na 0,1 % HDP. [2]

Za třetí přínos můžeme považovat nižší náklady na obstarání kapitálu. Tento dopad je trvalý a projevuje se ve střednědobém až dlouhodobém horizontu. Členství v eurozóně nabízí možnost využití kredibility Evropské centrální banky pro zajištění stabilního a důvěryhodného makroekonomického prostředí díky přijetí společné měnové politiky Evropské unie. Charakteristická je pro tuto politiku snaha zajistit cenovou stabilitu a udržet inflaci pod dvěma procenty, díky níž může Evropská centrální banka udržovat také nízké úrokové sazby, které usnadní přístup ke kapitálu. Česká republika má dlouhodobě nízké úrokové sazby a není proto reálně očekávat výrazné snížení úrokových sazeb po vstupu České republiky do eurozóny. Nicméně lze předpokládat, že přijetí eura v České republice by mohlo zmírnit rozpětí mezi výpůjčními a zápůjčními sazbami a také by přineslo jednodušší přístup k novým produktům finančních trhů. Oba tyto faktory by přispěly ke snížení nákladů na obstarání kapitálu.

Posledním přínosem až zanedbatelným je zvýšení transparentnosti cen. Přínos trvalý, ale projevující se ve střednědobém až dlouhodobém horizontu. Dojde ke snadnému srovnání cen zboží a služeb napříč eurozónou a spotřebitel se tak bude moci rozhodnout racionálněji. Nicméně pořízení některých druhů zboží a služeb může být komplikované a pro spotřebitele neúměrně náročné. I v zemích, které zavedly euro, se zatím neukazuje podstatné sblížení cenových hladin. Tento efekt se tedy zřejmě projeví až v dlouhodobém horizontu a pro Českou republiku by znamenal zpočátku jen mírný přínos.

4.4.2 Přímé náklady ze zavedení společné měny

Nejvýznamnějším, trvalým a okamžitě se projevujícím záporem přijetí společné měny je ztráta autonomní měnové politiky a ztráta kurzové politiky. Země tak ztrácí možnost používat nástroje měnové a kurzové politiky, které jsou v krátkém časovém období důležitým faktorem pro udržení nebo obnovení makroekonomické stability. V České republice ovšem mohou mít mnohem větší dopad na ekonomiku přílivy a odlivy zahraničních investic než zásahy centrální banky, neboť naše země je malou otevřenou politikou. To tedy snižuje význam ztráty měnové a kurzové politiky pro Českou republiku. [2]

V případě přijetí eura hrozí také bezprostřední růst cenové hladiny, projevující se jednorázově a okamžitě po přijetí eura. Tento bezprostřední růst by mohl pramenit z pokusu o zneužití nového cenového prostředí podnikateli, tedy zaokrouhlování všech cen nahoru nebo dokonce nadsazování cen i nad rámec prostého zaokrouhlování. Tato obava však nebyla potvrzena ve státech, které již přijaly euro a na celkové inflaci se zavedení eura podílelo jen mírně. V České republice samozřejmě může být situace jiná po přijetí eura, ale očekávat se dá spíše obdobný vývoj jako v jiných zemích.

Mezi další náklady patří administrativní a technické náklady přechodu na euro. Tyto náklady jsou jednorázové a projevují se okamžitě, dokonce ještě před zavedením. Před zavedením eura a i poté nastane po nějaký čas období tzv. duální cirkulace, kdy podnikatelé, finanční instituce i instituce veřejného sektoru budou muset přizpůsobit své fungování na práci se dvěma měnami. Nutné bude také vyškolit zaměstnance. Další náklady si vyžádá zajištění informovanosti všech zainteresovaných skupin. V České republice zatím není k dispozici relevantní údaj o velikosti těchto nákladů, avšak na Slovensku byly tyto náklady podle studie Slovenské národní banky odhadnuty na 0,3 – 0,8 % HDP [2] a podobné se dají očekávat i u nás.

Posledními a již zanedbatelnými jsou specifické náklady bankovního sektoru. Tyto náklady se projeví okamžitě, opět i před zavedením, a budou mít jednorázový i trvalý charakter. Trvalým nákladem bude omezení příjmů z devizových transakcí. Jednorázový charakter budou mít náklady spojené s přípravou, výrobou a distribucí euro – bankovek a mincí, a stažením korunových mincí a bankovek z oběhu, včetně jejich likvidace. Toto bude úkol pro Českou národní banku, ale i komerční banky budou muset přizpůsobit své bankomaty, upravit softwary a podobně.

4.4.3 Nepřímé přínosy a náklady ze zavedení společné měny

Mezi nepřímé přínosy patří růst zahraničního obchodu, příliv zahraničních investic a stabilizace veřejných financí. Všechny tyto přínosy mají trvalý charakter a projeví se ve střednědobém nebo dlouhodobém horizontu. Přínosem může být i hospodářský růst vyvolaný přijetím eura, ale jedná se o výslednici všech ostatních dopadů, nelze proto dopředu určit, zda bude v konečném důsledku pozitivní nebo negativní. Negativem bude určitě vývoj míry inflace, která bude vyšší oproti průměru eurozóny, neboť dojde k dohánění cenové úrovně související s přibližováním ekonomické úrovně České republiky a vyspělejších zemí eurozóny.

Výše zmíněné faktory, tj. snížení transakčních nákladů, zvýšení transparentnosti cen a minimalizace kurzového rizika, přímo souvisí se zapojením ekonomiky do mezinárodně obchodních vztahů a tedy mají pozitivní vliv na růst zahraničního obchodu. Společně s odstraněním bariér zahraničního obchodu lze předpokládat, že v České republice poroste čistý vývoz, a tedy i výstup ekonomiky. Zavedení společné měny bude mít kladný dopad na mezinárodní obchod i v dalších směrech, a to na zvyšování konkurenčního tlaku, na inovace, šíření nových technologií, dojde k úsporám z rozsahu a zvýší se také počet přímých zahraničních investic.

Dopad na hospodářský růst, jak již bylo řečeno, nelze jasně určit. Z logických úvah a zkušeností z ostatních zemí lze doufat, že v České republice zavedení eura přispěje k hospodářskému růstu. Může ovšem nastat i negativní vliv na hospodářský růst, tj. za potlačení přínosů a naopak maximálních nákladů podpořených vysokými procentními body inflace. Až po přijetí eura bude jasné, jaký scénář se naplní. Nezbyvá než zůstat optimisty, na přijetí eura se řádně připravit a využít přínosů, které euro jistě přináší.

4.5 Důvody odmítání eura v ČR

Jak již bylo několikrát zmíněno, ačkoliv se Česká republika zavázala k přijetí eura vstupem do Evropské unie, s přijetím eura zatím váhá a termín přijetí je v nedohlednu. Za zmínku tedy stojí hlavní důvody tohoto odmítání.

Hlavním důvodem je samozřejmě nesplnění maastrichtských konvergenčních kritérií. Bez jejich splnění nemůže Česká republika vstoupit do eurozóny a nejedná se tak o názorovou věc, nýbrž o technickou. Nicméně vláda, která by měla eminentní zájem na přijetí eura, by

mohla své kroky a reformy nasměrovat co nejvíce tak, aby naše země konvergenční kritéria splnila. V současnosti dochází ke snižování meziročního deficitu, k čemuž se vláda zavázala ve svém programovém prohlášení, ale ne z důvodu přijetí eura, ale hlavně z důvodu stabilizace veřejných financí. Pokud se podaří snížit inflaci, stát bude mít zájem na vstup do ERM II a udrží trend snižování schodku, nemělo by být plnění maastrichtských konvergenčních kritérií do budoucna problémem.

Dalším důvodem je nejasná situace eurozóny v této turbulentní době. Pravděpodobná je změna na prezidentském postu ve Francii a nejasné je další směřování Evropské unie, její větší integrace a z toho vyplývající odmítavý postoj Velké Británie. V březnu byl podepsán v Evropské unii pakt rozpočtové kázně, který podepsalo dvacet pět zemí Evropské unie, kromě zmíněné Velké Británie a České republiky. Česká republika ústy svého premiéra Petra Nečase dokument odmítla a vyjádřila tím jasný postoj k užší integraci Evropské unie.

Jak uvádí např. parlamentní strana Věci veřejné a mnozí s ní souhlasí, je potřeba větší institucionální zakotvení Evropské unie. Instituce nedokáží v současné době hlídat a sankcionovat státy, které se neúměrně zadlužují a přispívají tím k nestabilitě Evropské unie. Přispět by k tomu měl pakt rozpočtové kázně a státy by měly konečně začít splácet své dluhy. Nicméně dnes jsou nedostatečné kompetence evropských institucí dalším důvodem odmítání eura v České republice.

Naprosto korektním důvodem pro odmítnutí eura je přesvědčení, že v současné době by přínosy nepřevážily náklady na přijetí. Jak bylo výše zmíněno, lze jen těžko určit, v jaké době je nejvhodnější přijmout euro, nicméně pro Českou republiku by v době hospodářského růstu mělo být přijetí eura vždy pozitivem. Nermalou položku v rozpočtu státu by tvořily i jednorázové náklady spojené s přijetím eura, na které v současné době ve státní pokladně není.

Nelehká situace jižní Evropy také vyvolává odmítavá stanoviska na přijetí eura. Vznik záchranných fondů pro země jako Řecko, Portugalsko, Španělsko, Itálie a Irsko, a s ním spojené přispívání do těchto fondů je v současné době, kdy státy šetří, kde se dá, velmi problematickou věcí. Je ovšem třeba zmínit, že dle názorů mnoha expertů by pád velkých ekonomik typu Španělsko a Itálie naprosto otřásl Evropskou unií a mohl by zapříčinit i konec eura.

Posledním významným důvodem odmítnutí jsou osobní názory vrcholných představitelů naší země. Prezident republiky Václav Klaus dlouhodobě Evropskou unii kritizuje a projekt eura nepovažuje za životaschopný. ODS má také odmítavý postoj k užší integraci Evropské unie a k přijetí eura v České republice. Na otázce eura a jeho přínosech pro Českou republiku se nemohou shodnout ani všichni ekonomové a někteří se také stavějí na stranu národní měny.

Důvodů k odmítnutí je tedy mnoho, ale jistě je třeba vzít i v úvahu mnoho pozitiv, které by zavedení společné měny přineslo. Česká republika se zatím intenzivně nepřipravuje na vstup do eurozóny a stejně jako celá Evropa řeší v současné době problém veřejných rozpočtů a vypořádání se s dluhovou krizí. Pokud se podaří odmítavé názory a argumenty v budoucnu vyvrátit a Česká republika bude ekonomicky připravena na přijetí eura, nebude tomuto kroku již nic bránit.

5 Závěr

Cílem této práce bylo především rozdělit nové členy Evropské unie do skupin podle postoje k euru a popsat další předpokládaný postup rozšiřování Hospodářské a měnové unie o nové členy Evropské unie. Zároveň jsem měl zmapovat situaci v České republice a popsat hlavní důvody odmítání eura.

Na základě dostupných dat se podařilo detailně popsat postoj nových členů Evropské unie k euru, zjistit stav jednotlivých ekonomik a připravenost na přijetí eura a ochotu k tomuto přijetí přistoupit. Současná doba rozšiřování Hospodářské a měnové unie příliš nenahrává, ale aktuální postoj a stav hospodářství jednotlivých zemí může mít výrazný vliv na přijetí eura danou zemí v budoucnu. Bylo zjištěno, že kritéria pro přijetí do Hospodářské a měnové unie v současnosti nespĺňuje žádná ze zkoumaných zemí a na projekt eura hledí opatrně. V neposlední řadě byly podrobně popsány důvody odmítání eura v České republice a zhodnocení těchto důvodů, zda se opírají o reálný základ.

Největším přínosem mé práce byla analýza postojů nových členských zemí Evropské unie, která jasně definuje pozici států, které se zavázaly k přijetí společné měny, a také hodnotí plnění maastrichtských konvergenčních kritérií. Závěr analýzy nastoluje další možný scénář, kterým by se státy mohly vydat. Přínosem je také rozpracování pozice České republiky k euru a vysvětlení důvodů odmítání eura.

Uvedené scénáře a postoje vycházejí ze zkušeností z okolních zemí, které již euro přijaly, a opírají se také o úvahy vycházejících z ekonomické teorie. Očekávání do budoucna se tedy pohybují v rovině úvah podložených právě zkušenostmi a teorií, které jsou v práci rozvedeny.

Práce podává ucelený obraz o nových členech Evropské unie a o jejich vztahu k euru v minulosti, současnosti a také budoucnosti. Podrobněji se zaměřuje na Českou republiku. Další možné rozšíření by bylo možné očekávat v detailnějším posouzení maastrichtských konvergenčních kritérií, nalezení příčin jejich neplnění a provedení analýzy, která by v daných zemích k plnění přispěla. Sledovat by bylo možno i posun v názorech v České republice a zda se odmítavé hlasy podaří vyvrátit nebo naopak budou sílit.

Seznam tabulek

Tabulka 1 Národní deficity a přebytky.....	22
Tabulka 2 Vývoj státních dluhů	23
Tabulka 3 Maastrichtské kritérium dluhopisového výnosu: definice používaná pro konvergenční kritérium Evropské unie pro dlouhodobé úrokové sazby.....	25
Tabulka 4 Míry inflace.....	25

Seznam obrázků

Obrázek 1 Rychlost zavádění eura.....	18
Obrázek 2 Euro, lepší ochránce v krizi než národní oběživo	19
Obrázek 3 Výsledek referenda o vstupu České republiky do Evropské unie.....	30

Seznam použitých zkratk

ČNB Česká národní banka

ČR Česká republika

ČSFR Česká a Slovenská federativní republika

ČSSD Česká strana sociálně demokratická

ECU evropská měnová jednotka

EFSS Evropský fond finanční stability

EHS Evropské hospodářské společenství

EMU Hospodářská a měnová unie

ERM mechanismus měnových kurzů

ESUO Evropské společenství uhlí a oceli

EU Evropská unie

HDP hrubý domácí produkt

KSČM Komunistická strana Čech a Moravy

ODS Občanská demokratická strana

Seznam použité literatury

- [1] DĚDEK, Oldřich. *Historie evropské měnové integrace*. 1. vydání, Praha: C. H. Beck, 2008, ISBN 978-80-7400-076-8
- [2] LACINA, Lubor., ROZMAHEL, Petr. a kol. *Euro. Ano/ne?* 1. vydání, Praha: Alfa Nakladatelství, s.r.o., 2010, ISBN 978-80-87197-26-4
- [3] LACINA, Lubor. A kol. *Měnová integrace: náklady a přínosy členství v měnové unii* 1. vydání, Praha: C. H. Beck, 2007, ISBN 978-80-7179-560-5
- [4] Standard eurobarometr. *Europeans and the economic crisis*. 2009. Dostupné z: http://zavedenieura.cz/cps/rde/xbcr/euro/eb71_crise_financiere_en_pdf.pdf
- [5] Euroskop.cz. *Vstup ČR do EU* . 2012. Dostupné z: <http://www.euroskop.cz/803/sekce/vstup-cr-do-eu/>
- [6] Euroskop.cz. *Česká republika a EU*. 2009. Dostupné z: <http://www.euroskop.cz/566/sekce/ceska-republika/>
- [7] Vláda ČR a ČNB. *Aktualizovaná strategie přistoupení České republiky k eurozóně*. 2007. Dostupné z: http://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/menova_politika/strategicke_dokumenty/download/eurostrategie_070829.pdf
- [8] Česká národní banka. *Analýza stupně ekonomické sladění České republiky s eurozónou*. 2011. Dostupné z:

http://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/menova_politika/strategicke_dokumenty/download/analyzy_sladenosti_2011.pdf

[9] ODS. *Řešení, která pomáhají*. 2010. Dostupné z:

<http://www.ods.cz/docs/programy/volebni-program2010.pdf>

[10] TOP 09. *2010 volební program*. 2010. Dostupné z:

<http://www.top09.cz/files/soubory/volebni-program-2010-do-poslanecke-snemovny.pdf>

[11] Věci veřejné. *Zahraniční politika*. 2010. Dostupné z:

<http://www.veciverejne.cz/program-vv-zahranicni-politika.html>

[12] KSČM. *Protikrizová opatření předkládaná KSČM*. 2010. Dostupné z:

<http://www.kscm.cz/politika-kscm/spolecne-proti-krizi>

[13] ČSSD. *Volební programy*. 2010. Dostupné z: <http://www.cssd.cz/ke-stazeni/volebni-programy/>

[14] Euractiv.cz. *Směřuje Maďarsko k definitivnímu odmítnutí eura?*. 2011. Dostupné z:

<http://www.euractiv.cz/ekonomika-a-euro/clanek/smeruje-madarsko-k-definitivnimu-odmitnuti-eura-008648>

[15] Euroskop.cz. *Eurozóna – Rumunsko chce euro do roku 2014*. 2007. Dostupné z:

<http://www.euroskop.cz/8959/6767/clanek/rumunsko-chce-euro-do-roku-2014>

[16] Eurostat. *Browse/search database*. 2012. Dostupné z:

http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/statistics/search_database

[17] ABZ.cz. *Pojem acquis communautaire*. 2012. Dostupné z: <http://slovník-cizich-slov.abz.cz/web.php/slovo/acquis-communautaire>

Abstrakt

BERAN, P. *Postoj „nových“ členů EU k euru*. Bakalářská práce. Plzeň: Fakulta ekonomická ZČU v Plzni, 49 s., 2012

Klíčová slova: Evropská unie, euro, eurozóna

Tato bakalářská práce nabízí postoj „nových“ členů EU k euru. Vybral jsem si toto téma s ohledem na současnou krizi v Evropské unii. Noví členové EU řeší otázku, zda euro je lepší měna než jejich národní oběživo. Moje práce obsahuje analýzu postoje a ekonomické situace nových zemí EU. Pozice České republiky je zobrazena ve více detailech. Hlavními cíli bylo rozdělit nové členy EU do skupin s ohledem na jejich přístup ke společné měně, popsat další rozšiřování EMU a vysvětlit důvody odmítání eura v České republice. Dostupná data mi umožnila se přiblížit postoji nových členů EU k euru, zjistit situaci jednotlivých ekonomik a jejich přípravy a ochoty přijmout euro. Situace v Evropě není příznivá pro rozšiřování EMU, ale tato práce se snaží ukázat zemím mimo EMU způsob, jak být připraven pro přijetí eura a jak dospět k plnění přístupových kritérií. Hledání více řešení s ohledem na porozumění významu společné měny je vhodným pro budoucnost našeho kontinentu.

Abstract

BERAN, P. *Attitude of the „new“ EU members towards the Euro*. Bachelor work. Pilsen: Faculty of Economics, University of West Bohemia in Pilsen, 49 p., 2012

Key Words: European Union, Euro, eurozone

This bachelor work deals the attitude of the „new“ EU members towards the Euro. I chose this topic with regard to contemporaneous depression in the EU. The new EU members solve the question whether the Euro is a better currency than their national currency. My work contains analysis of the attitude and economic situation in the countries of the new EU members. The position of the Czech Republic is settled in more detail. The leading aims are to distinguish the new EU members into groups according to their respect for shared currency, to describe further broadening of the EMU and to explain the reasons for refusing the Euro by the Czech Republic. Available datas allowed me to draw near the attitude of the new EU members towards the Euro, to find out detailed situation of particular economics and their readiness and compliance for accepting the Euro. The situation in Europe is not favourable for spreading EMU but this work tries to show to the countries outside the EMU the way how to get ready admitting the Euro and how to come to European economics'help. Looking for more solutions with a view to understanding the significance of the shared currency is advisable for next future of our Continent.